Knjižna klasifikacija

Pekarić, Borna

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:964285

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ZAVRŠNI RAD

Osijek, 17.09.2018. Borna Pekarić

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ZAVRŠNI RAD

TEMA: KNJIŽNA KLASIFIKACIJA

PRISTUPNIK: BORNA PEKARIĆ

Osijek, 17.09.2018. Borna Pekarić

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU	
ZAVRŠNI RAD **Znanstveno područje:** Društvene znanosti **Znanstveno polje:** Informacijske i komunikacijske znanosti **Znanstvena grana:** Knjižničarstvo	
Prilog:	**Izrađeno:** 12.09.2018.
	Primljeno: 17.09.2018.
	MENTOR: Doc. dr. sc. Marija Erl Šafar
	Mj:
	Broj priloga:
	PRISTUPNIK: Borna Pekarić

Mentor:

(potpis)

Predsjednik Odbora
za završne i diplomske ispite:

(potpis)

KAZALO

Uvod 6
1. Definicija pojma klasifikacije 6
2. Znanstvena osnova klasifikacije 7
3. Povijest klasifikacije 7
3.1 Stari vijek 7
3.2 Srednji vijek 8
3.3 Novi vijek 8
4. Deweyeva decimalna klasifikacija 9
4.1 Povijest Deweyeve decimalne klasifikacije 9
4.2 Struktura DDC-a 9
4.3 Analiza DDC-a 11
5. Ekspanzivna klasifikacija 11
5.1 Povijest Ekspanzivne klasifikacije 11
5.2 Struktura EK-a 12
5.3 Analiza EK-a 13
6. Klasifikacija Kongresne knjižnice 14
6.1 Povijest Klasifikacije Kongresne knjižnice 14
6.2 Struktura LCC-a 14
6.3 Analiza LCC-a 15
7. Univerzalna decimalna klasifikacija 15
7.1 Povijest Univerzalne decimalne klasifikacije 15
7.2 Struktura UDK-a 16
7.3 Analiza UDK-a 18
8. Klasifikacija s dvotočkom (*Colon Classification*) 18
8.1 Povijest Klasifikacije s dvotočkom 18
8.2 Struktura CC-a 19
8.3 Analiza CC-a 20
9. Bibliografska klasifikacija Henryja Evelyna Blissa 20
9.1 Povijest Bibliografske klasifikacije 20
9.2 Struktura BC-a 21
9.3 Analiza BC-a 22
10. Bibliotečno-bibliografska klasifikacija 22
10.1 Povijest Bibliotečno-bibliografske klasifikacije 22
10.2 Struktura BBK-a 23

Poglavlje 10.3 Analiza BBK-a 24
Zaključak 24
Literatura 26

UVOD

U današnje vrijeme, od knjižnica se očekuje da svojim korisnicima osiguraju velike zbirke knjiga koje bi tim korisnicima osiguravale ispunjenje većine, ako već ne svih, potreba za knjigama. Ovakvo se očekivanje pojavljuje jer ti isti korisnici ne mogu imati i dovoljno resursa za nabavu i dovoljno prostora za čuvanje baš svih knjiga koje bi im mogle biti potrebne u privatnom, akademskom, znanstvenom i poslovnom životu. Ovdje se pojavljuju knjižnice koje svojim korisnicima mogu omogućiti korištenje onih knjiga koje su im potrebne a koje oni sami ne posjeduju ni ne mogu nabaviti negdje drugdje.

Zbog količine knjiga u današnjim knjižnicama, postoji potreba za detaljnim sustavima koji bi njihove knjige podijelio u skupine i podskupine ovisno o sadržaju tih knjiga. Naime, knjižnice nabavljaju velike količine knjiga te se nakon nekog vremena pojavljuje problem kako pronaći knjigu određene tematike između desetina i stotina tisuća drugih. Odgovor na ovaj problem su knjižne klasifikacije, gdje se knjige klasificiraju te potom postavljaju na određena mjesta na policama ovisno o njihovom sadržaju.

Već postoje etablirane knjižne klasifikacije koje se koriste u javnim knjižnicama, od kojih su najpoznatije Deweyeva decimalna klasifikacija i Univerzalna decimalna klasifikacija. Cilj ovog rada je prikazati te poznatije klasifikacijske sustave te analizirati njihove prednosti i mane.

Prvo poglavlje iznosi definiciju klasificiranja, radi razjašnjenja tematike rada.

Drugo poglavlje pokazuje na temelju čega su nastale moderne knjižne klasifikacije.

Treće poglavlje prikazuje povijest klasifikacije. Ovo je poglavlje podijeljeno na više manjih potpoglavlja od kojih se svako bavi zasebnom epohom ljudske povijesti.

Poglavlja od četvrtog do desetog iznose analize pojedinih klasifikacijskih sustava. Svako poglavlje govori o jednom sustavu zasebno te je podijeljeno na tri dijela: povijest dane klasifikacije, prikaz njezine strukture i njezina analiza.

1. DEFINICIJA POJMA KLASIFIKACIJE

Antuna Vujić klasifikaciju definira kao "razvrstavanje na temelju nekog sustava; podjela predmeta ili pojmova na razrede, skupine rodove, vrste, tipove, prema određenim načelima koja ovise o vrsti građe i svrsi klasifikacije," (Vujić 2006, 23) Vladimir Anić i Ivo Goldstein ju definiraju kao "sustavna podjela i sređivanje nekoga materija (naročito znanstvenoga i stručnoga); podjela, razvrstavanje," (Anić, Goldstein 2002, 690) a Ljiljana Jojić tvrdi da je klasifikacija "sustavna podjela i sređivanje koje građe (osobito znanstvene i stručne)." (Jojić 2015, 552)

Prema tome, klasifikacija u knjižničarskom smislu može se definirati kao proces u kojem se knjige dijele u više kategorija i potkategorija ovisno o svojoj tematici, načinu na koji se dotiču te tematike, jeziku na kojem su napisane, abecednom redu naslova ili autora, fizičkoj veličini ili nekoj drugoj

podjeli.

U slijedećim poglavljima, izrazi "klasifikacija", "knjižna klasifikacija" i "klasifikacijski sustav" koriste se kao istoznačnice. Autor priznaje da u stvarnosti postoje određene razlike u definicijama ovih pojmova. U ovom se radu ova istoznačnost uvodi isključivo radi postizanja jednostavnosti.

2. ZNANSTVENA OSNOVA KLASIFIKACIJE

Građa koja se nalazi u nekoj knjižnici može se klasificirati već po svojoj vrsti – časopisi, knjige, itd. Problem s ovakvim klasifikacijskim sustavom je u tome što on ne razlikuje različite vrste jedinica unutar jedne takve skupine građe. Na primjer, unutar tako jednostavnog sustava nije moguće prikazati razliku između knjige koja govori o astrofizici te knjige koja govori o politici, ili časopisa koji pripada žutom tisku i časopisa koji govori o politici. Radi ovoga, potrebno je uvesti detaljniji klasifikacijski sustav unutar kojeg bi se klasificiralo i po sadržaju publikacija, a ne samo po njihovoj vrsti. Unutar takvog sustava bi bilo mnogo lakše pronaći jedinicu građe koja govori o točno određenoj temi, npr. o politici u Hrvatskoj, što bi u sustavu klasifikacije samo po vrsti građe bilo gotovo nemoguće. (Žuljević 1988, 33-34)

Moderne knjižne klasifikacije, koje knjige klasificiraju po njihovom sadržaju, oblikovane su na temelju podijele znanosti na znanstvena područja kao što su matematika i fizika, klasificiranju iste po tim područjima, te stvaranju veza između njih u onim situacijama u kojima se ta područja dodiruju, kada neku danu knjigu nije moguće dodijeliti samo jednoj znanosti. Ovo je proces koji korijene vuče još iz antike, kada je Aristotel podijelio znanje na prirodu, društvo i mišljenje, dok je za vrijeme renesanse Bacon znanje podijelio na povijest, poeziju i filozofiju. Kasnije, filozofiju počinju zamjenjivati zasebna područja znanosti što se zrcalni i na klasifikaciji znanja. Comte uvodi klasifikaciju na matematiku, astronomiju, fiziku, kemiju, fiziologiju i sociologiju, dok Kedrov znanost dijeli na filozofiju, matematiku, prirodne i tehničke znanosti, društvene znanosti, lingvistiku i psihologiju. (Žuljević 1988, 41-44)

Upravo je u ovim potonjim klasifikacijama moguće prepoznati osnovne oblike knjižnih klasifikacijskih sustava koji se pojavljuju nakon njih. Kao što će biti vidljivo u kasnijim poglavljima, knjižni se klasifikacijski sustavi pridržavaju upravo ovakve sheme klasifikacije te ju proširuju dodajući individualne grane sviju polja znanosti radi postizanja veće detaljnosti. Ovakva je podjela ono što omogućuje selekciju i klasifikaciju knjiga po njihovim temama te današnje klasifikacije knjižnične građe čini boljima od klasifikacije iste samo po njihovoj vrsti.

3. POVIJEST KLASIFIKACIJE

3.1 Stari vijek

Klasificiranje knjiga i materijala sličnog knjigama je započelo još u Starom vijeku.

U Mezopotamiji su se na glinenim pločicama čuvali službeni dokumenti te nekolicina drugog materijala. Kako ih je u početku bilo malo, nije bilo potrebe za naprednijim klasifikacijskim sustavima te su se pločice sortirale po veličini ili obliku. Tek se kasnije, kad se fond počeo povećavati, pojavila potreba za boljim klasifikacijskim sistemima. (Pelc 2002, 21, 22)

U Asiriji, kralj Asurbanipal je posjedovao knjižnicu koja je sadržavala preko "dvadeset tisuća pločica ili njihovih fragmenata" (Dahl 1979, 11); koje su bile podijeljene po stručnim skupinama i opremljene "oznakama za snalaženje." (Hessel 1977, 6)

U drevnom Egiptu, svici su stavljani u posebne spremnike koji su potom bili označavani posebnim riječima radi lakše identifikacije svojeg sadržaja. (Pelc 2002, 34)

Građa Aleksandrijske knjižnice bila je raspoređena u kategorije kao što su poezija, drama, pravo, filozofija, povijest i govorništvo. (Pelc 2002, 48)

3.2 Srednji vijek

U samostanima Srednjeg vijeka nije postojao jedan jedinstveni klasifikacijski sustav nego se klasificiranje provodilo na razini individualnih samostana što je za posljedicu imalo to da su klasifikacijski sustavi u različitim samostanima bili na različitim stupnjevima kvalitete. (Dahl 1979, 35)

U nekim su samostanima postojali samo popisi knjiga. (Dahl 1979, 35) S druge strane, karolinški su samostani razvili detaljniji sustav: "na prvom su mjestu sveti spisi, zatim slijede djela crkvenih otaca sve do magistri moderni, poredana po autorima: pa ostala religiozna i svjetovna književnost, uključujući poganske autore antike, po određenim grupama." (Hessel 1977, 28)

3.3 Novi vijek

U 17. i 18. stoljeću počinje se pojavljivati knjižna klasifikacija u obliku u kojem je poznata i danas. Kasnije se pojavljuju i neki klasifikacijski sustavi koji se i danas koriste.

Početkom 17. stoljeća, Francuz Gabriel Naude zamislio je klasifikaciju "koja se zasniva na podjeli na struke i koja se dalje dijeli u podskupine." (Hessel 1977, 55) 1627. godine izdao je *Avis pour dresser une bibliotheque*, priručnik u kojem je preporučio da se sustav klasifikacije temelji na granama znanja, koje je on "radi lakšeg snalaženja podijelio na još manje skupine." (Pelc 2002, 165)

U Francuskoj u 18. stoljeću, tijekom prosvjetiteljstva, bibliotekari uglavnom koriste klasifikaciju od pet kategorija – teologija, pravo, znanost i umjetnost, beletristika, povijest, što je sustav koji je "sredinom 18. stoljeća razvijao vodeći knjižar prijestolnice, Martin." (Hessel 1977, 62-63)

U 19. stoljeću, u Americi se pojavilo nekoliko klasifikacijskih sustava, od kojih se najpopularnijim pokazala decimalna klasifikacija M. Deweya, koji ju je zamislio 1873. godine te prvu verziju izdao

1876. godine. (Hessel 1977, 89) (Batley 2005, 28) Također su se pojavili i Klasifikacija Kongresne knjižnice, Predmetne odrednice Kongresne knjižnice i Angloamerička kataložna pravila. (Svenonius 2005, 2). Deweyeva je klasifikacija kasnije poslužila kao osnova za nekolicinu drugih klasifikacijskih sustava, od kojih je najvažnija Univerzalna decimalna klasifikacija (UDK), čija je prva verzija bila objavljena između 1905. i 1907. godine. (Pelc 2002, 187) (Batley 2005, 81)

Ideja o decimalnoj podijeli nije bila nova – 1583. godine, De la Croix du Maine se zalagao za slaganje sto knjiga u sto ormara gdje svaki ormar predstavlja po jednu disciplinu. (Žuljević 1988, 48)

4. DEWEYEVA DECIMALNA KLASIFIKACIJA

4.1 Povijest Deweyeve decimalne klasifikacije

Deweyeva decimalna klasifikacija (*Dewey Decimal Classification*, DDK, DDC) pojavila se u drugoj polovini 19. stoljeća. Ime je dobila po svojem autoru, Melvilu Deweyju, te korištenju decimalne točke u klasifikacijskim oznakama. (Žuljević 1988, 45, 51)

Dewey je prvo izdanje DDC-a objavio 1876. godine u zborniku *Public Libraries in the United States of America* dok je drugo izdao 1885. godine. DDC je nakon izlaska nailazila na miješane reakcije – u početku su je neki smatrali predetaljnom za većinu knjižnica, konferencija knjižničara u Londonu 1887. godine označila ju je lakom za rad dok je tijekom izlaska svoje 14. verzije čak nazivana i "mrtvom". (Žuljević 1988, 45-46)

14. je izdanje, slično prvome, naišlo na kritiku da zbog svoje opširnosti nije prilagođeno malim i srednjim knjižnicama. Povodom toga, 15. je izdanje bilo manjeg opsega što je pak za sobom povuklo kritike drugih knjižničara koji su tvrdili da je ovime proces klasifikacije otežan. 16. se izdanje stoga vratilo ranijem principu rada te izdanja od 17. do 19. nisu puno povećavala opseg. (Žuljević 1988, 46)

DDC je jedna od najkorištenijih knjižnih klasifikacija u svijetu. Na primjer, početkom 20. stoljeća, samo je u SAD-u 90 posto knjižnica koristilo tu klasifikaciju. Sam je Dewey u intervjuu 1931. godine "rekao da DDC koristi 14.000 biblioteka u dvadesetak zemalja" dok se tijekom pisanja Žuljevićeve knjige *Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi*, tijekom osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, procjenjivalo da ju koristi "blizu 25.000 biblioteka u oko sto zemalja svijeta." (Žuljević 1988, 47)

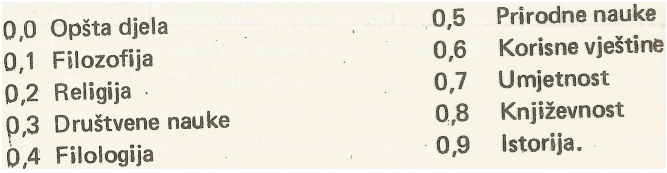
Dewey je na DDC-u radio do svoje smrti, nakon čega je daljnji razvoj, počinjući s 13. izdanjem, preuzela organizacija *The Lake Placid Club Education Foundation*. (Žuljević 1988, 47)

4.2 Struktura DDC-a

U Deweyevoj se decimalnoj klasifikaciji sve knjige dijele prvo na deset glavnih skupina te se unutar

njih potom dijele na deset manjih skupina. Manje se skupine opet dijele na deset podskupina. Od deset dijelova koji se nalaze na svakoj razini, njih devet označava specifične pojmove (npr. "filozofija" i "književnost") kojima su dodijeljeni brojevi od 1 do 9, dok deseti dio, kojem se dodjeljuje broj 0, označava opća dijela koja se na toj razini ne mogu dodijeliti ni jednoj drugoj stavci. (Žuljević 1988, 50-51)

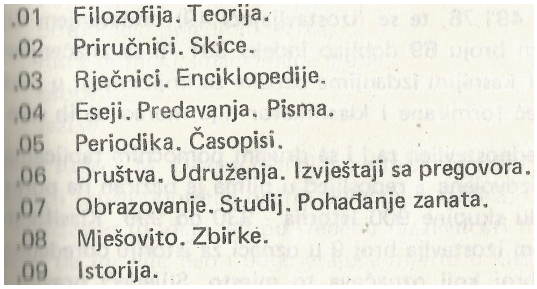
Emir Žuljević navodi slijedećih deset glavnih skupina, uključujući ovdje i "opća djela":

Slika 1: Deset glavnih skupina DDK klasifikacije (Žuljević 1988, 50)

U DDC, glavni se dio klasifikacijske oznake sastoji od tri znamenke koje se za određeno djelo određuju na temelju gorenavedene sheme "glavna kategorija – manja kategorija – potkategorija". Prvo se određuje glavna kategorija, npr. "Društvene znanosti" čemu odgovara 0,3. Pri zapisivanju klasifikacijske oznake, nula i zarez se ne zapisuju ali se podrazumijevaju, čime "Društvene znanosti" postaje 3. Potom se dodaju druga i treća znamenka za odgovarajuću manju i potkategoriju. Na primjer, "Ekonomija", koja spada pod "Društvene znanosti", ima kao glavni dio klasifikacijske oznake broj 330. (Žuljević 1988, 51, 53)

Također postoje i pomoćne tablice koje sadrže dodatne dijelove koji se mogu pridružiti glavnom dijelu klasifikacijske oznake. Na primjer, jedna od njih je ona koja sadržava oznake za podjelu po obliku. (Žuljević 1988, 53)

Slike 2: Pomoćna tablica za podjelu po obliku (Žuljević 1988, 53)

Kao što je već ranije rečeno rečeno, DDC je dobila ime po korištenju decimalne točke u klasifikacijskoj oznaci. Upravo ona služi za razdvajanje glavnog dijelova klasifikacijske oznake od dijela koji upotpunjuje glavni, čime se postiže lakša čitljivost cijele oznake.

Jedan od primjera kako klasifikacijske oznake u DDC izgledaju u praksi bi bilo 330.09 što označava djelo koje govori o povijesti ekonomije. (Žuljević 1988, 53)

DDC također sadrži i kazalo abecedno poslaganih riječi pored kojih se nalaze i klasifikacijske oznake kojima bi se klasificirale knjige kojima su te riječi njihove teme. (Žuljević 1988, 57-61)

4.3 Analiza DDC-a

Najveće su prednosti Deweyeve klasifikacije univerzalnost i jednostavno označavanje. (Žuljević 1988, 62) Sustav je lagan za koristiti te je jasno kakva djela trebaju biti klasificirana pod kojim skupinama. DDC se također redovito ažurira te je zadnje izdanje 23. po redu.

Mana ima nekoliko. Prva je ograničenost – na svakoj je od tri klasifikacijske razine moguće maksimalno imati samo devet skupina, ne računajući "opća dijela". Ovo uvelike ograničava na koji je način moguće organizirati strukturu klasifikacije i koje je podskupine moguće staviti unutar drugih skupina. (Žuljević 1988, 62)

DDC je kulturalno uvelike orijentirana na zapadni svijet. Od devet skupina za religiju, njih osam govori o kršćanstvu dok samo jedna govori o svim ostalim religijama zajedno. Sličan je problem i s velikim skupinama za filologiju i književnost – unutar obje, od devet manjih skupina, njih sedam govori o pojedinačnim "velikim" europskim jezicima dok samo jedna govori o svim ostalim jezicima, uključujući o one "manje" europske. Ovo smanjuje korisnost DDC-a u nekršćanskim zemljama i zemljama u kojima ni jedan od "velikih" jezika nije glavni.

Drugi problem s književnošću u DDC je u tome što je sortirana po jezicima iz kojih dolazi, umjesto po žanrovima. Ovo jest korisno za znanstveni rad s fikcijom, ali običnim korisnicima koji bi fikciju čitali zabave radi te žele pronaći neku knjigu točno određenog žanra uvelike otežava da ju doista i pronađu, ukoliko knjižnica nije individualno odlučila fikciju na policama raspodijeliti na drugi način nego što je određeno standardom DDC-a.

5. EKSPANZIVNA KLASIFIKACIJA

5.1 Povijest Ekspanzivne klasifikacije

Ekspanzivnu klasifikaciju (EK) stvorio je u drugoj polovini 19. stoljeća Charles Ammi Cutter, teoretičar bibliotekarstva. Cutter se klasifikacijom počeo baviti kada je u knjižnici u kojoj je radio, knjižnici Boston Atheneuma, bilo potrebno provesti reorganizaciju. Cutter je u toj knjižnici počeo raditi 1868. godine a reorganizacija je bila započela devet godina kasnije. Prvo je u planu bilo fond knjižnice reklasificirati po Deweyevoj decimalnoj klasifikaciji, ali je Cutter tu ideju napustio jer je smatrao da DDC neće biti dovoljan za tu veliku knjižnicu u kojoj je radio te je zbog ovoga počeo raditi na svojem vlastitom klasifikacijskom sustavu. (Žuljević 1988, 69)

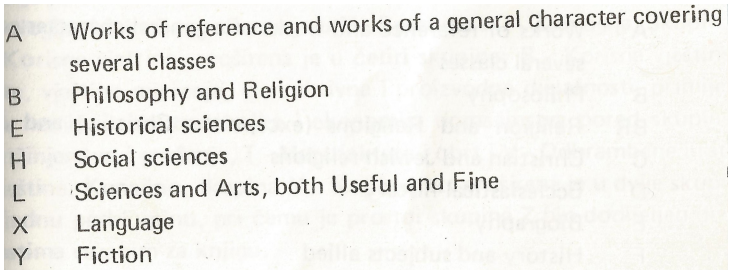
Osnove Ekspanzivne klasifikacije Cutter je prikazao 1879. godine u članku *Classification on the*

Shelves dok je 1882. objavio prvu skicu. Prvih šest proširenja EK-a Cutter je objavljivao od 1891. do 1893. godine dok je sedmo objavljivano u dijelovima od 1896. do 1911. godine. (Žuljević 1988, 69)

EK je u početku dobivala dobre kritike, no nije bila mnogo korištena u praksi. U SAD-u ju je 1931. godine koristilo samo oko 100 knjižnica dok ju je također koristilo i nekoliko knjižnica u Velikoj Britaniji. Od knjižnica koje su u svojem fondu imale preko 25 tisuća knjiga, samo njih 18 od 127 je EK upotrebljavalo 1893. godine dok ju je 1925. godine od njih 863 upotrebljavalo samo 15. Zanimanje za EK opalo je još više kada se shvatilo da nakon sedmog proširenja neće biti daljnjih ažuriranja. Danas se EC koristi u vrlo malom broju knjižnica, ako ju neke uopće još uvijek i koriste, te je ona danas značajna samo u povijesnom kontekstu radi utjecaja koji je imala na druge klasifikacijske sustave. (Žuljević 1988, 70)

5.2 Struktura EK-a

Za razliku od Deweyeve decimalne klasifikacije koja za klasifikacijske oznake koristi brojeve, Ekspanzivna klasifikacija koristi velika slova jer se Cutter vodio time da decimalni zapis ne bi bio dovoljan. Ovo je za posljedicu imalo to da se u EK svaka razina može podijeliti na 26 dijelova, dok je DDC ograničen samo na maksimalno 10 skupina po razini. (Žuljević 1988, 71, 80)

Slika 3: Sedam glavnih skupina EK klasifikacije (Žuljević 1988, 73)

Cutter je također želio i da stvori sustav koji bi bio u isto vrijeme bio dobar i za male knjižnice kao što su seoske te velike kao što su nacionalne. Radi ovog potonjeg, Cutterov se sustav sastoji od sedam tablica koje su sastavljene na takav da postepeno prate razvoj knjižnog fonda knjižnice – prva je tablica najmanja i nema potpodjela te je namijenjena za najmanje knjižnice dok je sedma najopsežnija i namijenjena za najveće knjižnice. Sve tablice nakon prve sadržavaju sve oznake i njihova značenja iz prijašnjih, manjih tablica te jednostavno dodaju nove koje u ranijima nisu definirane. Ovo dovodi do toga da knjižnica ne mora reklasificirati svoj knjižni fond kako on raste nego ga samo proširuje, što je i bio jedan od ciljeva EK te po čemu je ona i dobila svoje ime. (Žuljević 1988, 71-72)

Unutar svake skupine, knjige se slažu abecedno, po prezimenu autora. Prva tablica ima samo sedam skupina. Druga tablica sadržava 14 skupina i jednu podskupinu, treća 25 glavnih i dvije podskupine a šesta 127 skupina i podskupina. (Žuljević 1988, 73-75)

Prvih šest tablica Cutter je sastavio sam. Tek je za sedmu tablicu tražio pomoć stručnih ljudi. Problem sa sedmom tablicom je bilo to što nisu sve skupine bile dovršene te što nije bilo izrađeno kazalo. Ovo potonje je stvaralo probleme velikim knjižnicama koje bez kazala nisu mogle lagano koristiti ovu tablicu a nisu mogle ni koristiti kazalo za šestu tablicu jer je ona imala manji broj kategorija. (Žuljević 1988, 75, 79-80)

EK podržava dvije pomoćne tablice, za oblik i za mjesto, te obje umjesto slova koriste brojeve. Pomoćna tablica za oblik govori o kakvoj je knjižnoj jedinici riječ (npr. bibliografija predmeta ili periodika o predmetu) te se može koristiti s bilo kojom stručnom oznakom. Oznake iz pomoćna tablice za mjesto su u decimalnom obliku te govore o kontinentima i državama. (Žuljević 1988, 81)

Cutter je u EK također uveo i prilagodio ideju W. S. Biscoea o označivanju vremena slovima. Ljudsku je povijest podijelio na dijelove i svaki označio slovima – nova je era (n.e.) označena velikim slovima od B na dalje, dok je stara era (p.n.e.) označeno velikim slovom A te malim slovom. Problem ovog dijela je u tome što u svome originalnome obliku pokriva samo vremenski period do devedesetih godina dvadesetog stoljeća. (Žuljević 1988, 82)

5.3 Analiza EK-a

Kada je Ekspanzivna klasifikacija bila izdana, bila je vrlo hvaljena. Na primjer, kritičari su bili pohvalili dosljedno abecedno označavanje i fleksibilnost. (Žuljević 1988, 84-85)

Neke su mane već navedene. Novija izdanja nikada nisu bila napravljena te je mjesto toga EK ostavljena takvom kakva je bila izdana prvi puta. Također, oznake za vrijeme pokrivaju vrijeme samo do 1990-ih godina.

EK ima s književnošću slične probleme kao i Deweyeva decimalna klasifikacija. Jedan je problem to što je u glavnom fokusu engleska i američka književnost a drugi to što ne podržava podjelu po žanrovima. (Žuljević 1988, 78)

Jedan od kritičara EK-a je bio i H. E. Bliss, koji je kasnije bio izdao svoj vlastiti klasifikacijski sustav. Bliss je kritizirao to što nadređeni pojmovi ponekad mogu imati dužu klasifikacijsku oznaku nego pojmovi koji su im podređeni. Također je tvrdio i da EK nije znanstvena klasifikacija nego samo klasifikacija koja označava. Na kraju, tvrdio je i da je EK-ova mnemotehnika da kojoj je Cutter inzistirao previše kompliciranа. (Žuljević 1988, 86-87)

6. KLASIFIKACIJA KONGRESNE KNJIŽNICE

6.1 Povijest Klasifikacije Kongresne knjižnice

Klasifikacija Kongresne knjižnice (*Library of Congress Classification*, LCC) je klasifikacija koja je nastala krajem 19. stoljeća za potrebe knjižnice američkog Kongresa u Washingtonu. Ta je klasifikacija stvorena nakon što je knjižnica već prošla kroz nekoliko drugih klasifikacijskih sustava te odbila koristiti nekoliko njih trećih. (Žuljević 1988, 102-104)

Knjižnica je osnovana 1800. godine te je do usvajanja LCC-a krajem stoljeća promijenila nekoliko klasifikacijskih sustava. Prvo je koristila formatni smještaj kojeg je potom zamijenila klasifikacijom utemeljenom na podijeli znanja koju su stvorili Francis Bacon i Jean le Rond d'Alambert. 1814. godine, dogodio se požar koji je uništio većinu fonda. Povodom ovoga, Thomas Jefferson je donirao svojih 6500 knjiga koje je Jefferson već bio klasificirao na temelju klasifikacije *Library Company*. Potom se dogodio drugi požar krajem 1851. godine. Unatoč šteti i činjenici da je spašeno manje od pola knjižnog fonda, taj fond počinje ubrzano rasti, povodom čega krajem stoljeća postaje jasno da je dotadašnji klasifikacijski sustav nedovoljan. (Žuljević 1988, 102-103)

Krajem 1897. godine, James Hanson i Charles Martel dobivaju zadatak stvoriti novu klasifikaciju na temelju postojećih. Najviše pažnje pridaju Deweyevoj decimalnoj i Cutterovoj Ekspanzivnoj klasifikaciji. Sayers govori kako bi trebalo stvoriti novu klasifikaciju koja bi pazila na to koje se knjige u Kongresnoj knjižnici doista i nalaze, dok je s drugim klasifikacijama problem bilo to što su one nastale bez vođenja računa o tome. Problem s DDC-om je bilo to što je Dewey odbijao dopustiti bilo kakve promjene u svojoj već postojećoj klasifikaciji, zbog toga što se ona tada već bila koristila u mnogim knjižnicama koje bi zbog ovoga onda morale reklasificirati svoje fondove. (Žuljević 1988, 103)

Povodom ovoga, odabrana je EK, čiji ju je tvorac, Cutter, bio voljan izmijeniti za potrebe Kongresne knjižnice. Izvršene su promjene u stručnom označivanju te je za označavanje skupina odabrano jedno ili dva slova dok su za dublju podjelu odabrani arapski brojevi. (Žuljević 1988, 104)

Nakon prvog izdanja, ažuriranje klasifikacije počelo se vršiti izdavanjem tromjesečnog časopisa *LC Classification – Additions and Changes* koji izlazi od 1928. godine, izdavanjem novih strana i izdavanjem izmijenjenih izdanja pojedinih tablica. Različite tablice doživjele su različiti broj novih izdanja. Na primjer, skupina za prirodne znanosti dobila je šest izdanja dok je njih četiri dobilo samo dva. (Žuljević 1988, 115, 117)

6.2 Struktura LCC-a

Kao što je već rečeno, Klasifikacija Kongresne knjižnice uvelike se bazira na Cutterovoj Ekspanzivnoj klasifikaciji. Ovo je vidljivo već u tablici glavnih klasifikacijskih tablica gdje se mogu vidjeti mnoge sličnosti između ova dva sustava. (Žuljević 1988, 104-105)

LCC za glavne skupine koristi velika slova engleske abecede osim slova I, O, W, X i Y koja su rezervirana za skupine koje bi mogle biti dodane u budućnosti. Redoslijed slova nije hijerarhijski nego je uglavnom paralelan. (Žuljević 1988, 106, 114)

U LCC-u je zbog promjena izbačen Cutterov "idealni poredak" što je dovelo do kritika da su glavne skupine proizvoljno raspoređene, da LCC ne zadovoljava neke zahtjeve za knjižne klasifikacije te da klasifikacijske skupine nisu međusobno povezane. (Žuljević 1988, 106-107)

Glavne se skupine dijele na manje skupine koje se također označuju velikim slovima. Tako će, na primjer, L označivati knjige o obrazovanju općenito dok će LF vrijediti za knjige koje specifično govore o obrazovanju u Europi. Manje se skupine također dijele na još manje grupe. Te se grupe označuju brojevima kojih može biti maksimalno četiri. (Žuljević 1988, 105, 108-109, 113)

LCC se ne oslanja na hijerarhiju u popisivanju grupa te ne podržava njihovo povezivanje. Ovo dovodi do nepreglednosti sustava te ponavljanja, što u kombinaciji s nedostatkom klasičnih pomoćnih tablica, koje su prisutne u ostalim klasifikacijskim sustavima te čiji je sadržaj integriran u glavne tablice, dovodi do povećanja veličine glavnih tablica. Također, opće kazalo ne postoji. (Žuljević 1988, 109-110, 112)

Opće kazalo ne postoji nego tablice imaju svoja vlastita. Problem je što čak i onda neke tablice ne sadrže kazalo. Kod tih se tablica onda stavlja izvod na njihovim počecima. (Žuljević 1988, 111)

6.3 Analiza LCC-a

Prvi problem od kojeg LCC pati je to što se u klasificiranju povijesti fokusira na američku povijest, koja je dobila čak dvije glavne skupine, E i F. Povijest cijelog ostatka svijeta nalazi se samo u jednoj skupini, D. Problem koji je povezan s ovime je u to što se LLC u nekim drugim skupinama fokusira na Ameriku i Europu koje su svaka dobila po svoje potkategorije unutar velikih kategorija, dok je ostatak svijeta svrstavan u zajedničke kategorije. (Žuljević 1988, 104, 108)

LCC također pati i od nedostatka mnemotehničnosti, što otežava pamćenje kategorija i skupina. (Žuljević 1988, 108)

Problem je i to što ne postoje pomoćne tablice nego je njihov sadržaj prenesen u glavne tablice. Ovo dovodi do nepotrebnog kopiranja istog sadržaja u više tablica i povećavanja veličine tih tablica. (Žuljević 1988, 112)

7. UNIVERZALNA DECIMALNA KLASIFIKACIJA

7.1 Povijest Univerzalne decimalne klasifikacije

Kao što je ranije rečeno, Univerzalna decimalna klasifikacija (*Universal Decimal Classification*, UDK, UDC) nastala je iz Deweyeve decimalne klasifikacije te je njezina prva verzija objavljena između 1905. i 1907. godine. (Pelc 2002, 187) (Batley 2005, 81) Sam je Dewey osobno dopustio

modifikaciju DDC-a i izdavanje promjena u obliku UDK-a, ali pod uvjetom da se prve tri razine podjele ne izmjene. (Žuljević 1988, 88)

UDK je nastao radom Henryja la Fontainea i Paula Otleta, osnivača Međunarodnog instituta za bibliografiju. Oni su UDK stvorili jer je Institutu bio potreban nekakva knjižna klasifikacija radi organizacije kataloških listića koje je Institut skupljao radi izrade opće svjetske bibliografije. Prvi im je izbor bila Deweyeva decimalna klasifikacija te im je Dewey dopustio da ju izmjene jer ga je impresionirao njihov entuzijazam. (Žuljević 1988, 88)

Izdanje iz 1905. godine bilo je prvo potpuno te prvo međunarodno izdanje UDK-a. Još je prije toga, 1897. i 1898. godine, u Francuskoj izašlo jedno kraće izdanje Klasifikacije. Nakon izdanja iz 1905.godine, slijedeće tri verzije izdavane su od 1927. do 1953. godine. (Žuljević 1988, 89)

Liga naroda bila je "potvrdila aktivnost Instituta kao osnovu za međunarodnu naučnu komunikaciju" što je bila jedna od stvari koje su utjecale na to da UDK postane najkorištenijom knjižnom klasifikacijom u Europi (druga je bila to što su druge klasifikacije imale određene slabosti) dok se u Engleskoj i SAD-u nastavio koristiti DDC koji je u tim.zemljama već bio uvelike raširen. (Žuljević 1988, 89)

7.2 Struktura UDK-a

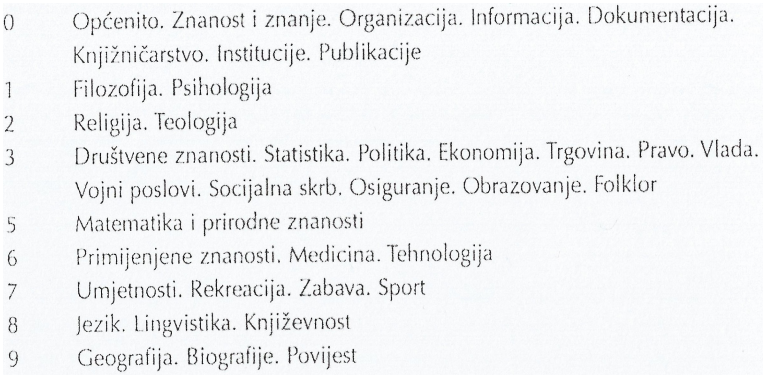
Prema djelu *Univerzalna decimalna klasifikacija: Hrvatsko džepno izdanje*, UDK je opća klasifikacijska shema, što znači da joj je cilj "obuhvatiti sve predmete podjednako ('univerzalnost informacija')". (Leščić, Lasić-Lazić 2003, 9)

Kako UDK vuče svoje podrijetlo iz DDC-a, tako je preuzela i glavni način klasificiranja knjiga – knjige se dijele u glavne skupine, potom manje skupine unutar glavnih skupina te na kraju podskupine unutar manjih skupina, da bi im se potom dala glavna klasifikacijska oznaka na temelju ove podjele.*Univerzalna decimalna klasifikacija: Hrvatsko džepno izdanje* navodi deset glavnih skupina. Osim njih, UDK također koristi i pomoćne tablice, čiji sadržaj omogućava još precizniju klasifikaciju. Neke od pomoćnih tablica su pomoćne oznake za oblik koje specificiraju u kojem se knjižnom obliku (bibliografija, publikacije i časopisi, publikacije društava i organizacija, itd.) knjiga nalazi i pomoćne oznake za mjesto koje se koriste za nefikcijska dijela a prikazuju o kojem geografskom prostoru sadržaj knjige govori. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 35, 39) Pomoćne tablice koje postoje u UDK su:

- 1a Koordinacija. Ekstenzija. – simboli koji služe za proširivanje klasifikacijske oznake. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 27-28)
- 1b Odnos – predstavlja znak dvotočke i kako ga koristiti za prikaz odnosa između više predmeta. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 28)
- 1c Jezik – pomoćne oznake za jezik koje se trebaju koristiti ako je važno prikazati na

kojem je jeziku knjižna jedinica napisana. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 28-29)

- 1d Oblik – pomoćne oznake kojima se može prikazati oblik knjižne jedinice, npr. referentna djela i serijske publikacije odnosno časopisi. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 35-36)
- 1e Mjesto – pomoćne oznake koje specificiraju o kojem prostoru ili mjestu govori tema knjižne jedinice. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 39-40)
- 1f Rase, etničke skupine, narodi – kao i pomoćne oznake za mjesto ali za narode. Izvedeno iz pomoćnih oznaka za jezike i mjesta. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 56-57)
- 1g Vrijeme – kao i pomoćne oznake za mjesto i narode, ali za vrijeme. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 58-59)
- 1h Oznake iz izvora izvan UDK – definira kako koristiti simbole i brojeve čiji je izvor van samog UDK-a. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 63)
- 1k Opće karakteristike – pomoćne oznake koje specificiraju o kojim materijalima knjižna jedinica govori. (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 63-64)

Slika 4: Deset glavnih skupina UDK klasifikacije (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 5)

Kao i DDC, i UDK je dobio ime po tome što koristi decimalnu točku za dijeljenje klasifikacijskih oznaka na manje dijelove, iako se u UDK za tu svrhu ne koristi samo decimalna točka. Glavni bi dio, na primjer, mogao biti 330.8, što je klasifikacijska oznaka za "Povijest ekonomskih teorija, doktrina, dogmi". (Leščić, Lasić-Lazić 2003: 102) Ovome bi se potom mogla dodati jedna ili više pomoćnih oznaka. Na primjer, mogla bi se dodati pomoćna oznaka za oblik za publikacije društava i organizacija koja se zapisuje kao (06) te pomoćna oznaka za jezik za engleski jezik koja se zapisuje kao =111.

Konačni oblik goreopisane klasifikacijske oznake bilo bi 330.8(06)=111 što bi označavalo publikaciju o povijesti ekonomije koju je na engleskom jeziku objavilo neko društvo ili organizacija.

Treba spomenuti da pomoćnu oznaku za jezik ne treba izričito zapisivati ako se knjižno djelo koristi istim jezikom koji se službeno koristi u knjižnici u kojoj se to djelo klasificira. Na primjer, klasifikacijska bi oznaka za goreopisanu publikaciju bila samo 330.8(06) ako se klasificira u knjižnici u Engleskoj ili SAD-u – kako pomoćna oznaka za jezik nije spomenuta, podrazumijeva se da je djelo na engleskom jeziku.

7.3 Analiza UDK-a

Prednost UDK je činjenica da je jako detaljan. Knjižničar koji UDK zna koristiti i može lagano prepoznati osnovnu temu knjige može toj knjizi vrlo lagano dati točnu klasifikacijsku oznaku, što omogućuje lagano sortiranje knjiga na policama te snalaženje među njima.

U manjim knjižnicama, s druge strane, ova prednost postaje mana. Male knjižnice nisu toliko velike da bi zahtijevale klasifikacijski sistem koji bi bio toliko detaljan kao što je UDK. Za potrebe takvih knjižnica, UDK može djelovati kao preopširan te stoga nezgrapan za korištenje.

Druga mana, koju UDK dijeli s Deweyevom decimalnom klasifikacijom i Ekspanzivnom klasifikacijom, je to da fikciju ne dijeli prema žanrovima nego je ona podijeljena po regionalnim i jezičnim književnostima u kojima je nastala.

8. KLASIFIKACIJA S DVOTOČKOM (*COLON CLASSIFICATION*)

8.1 Povijest Klasifikacije s dvotočkom

Autor Klasifikacije s dvotočkom (*Colon Classification*, CC) je Shiyall Ramamrita Ranganathan koji je rad na njoj započeo 1925. godine. (Žuljević 1988, 140)

Ranganathan je rođen u Indiji te je magistrirao matematiku koju je potom na istom fakultetu i predavao šest godina, nakon čega je bio imenovan ravnateljem Fakultetske knjižnice u Madrasu. Iste godine kad je postao ravnateljem Knjižnice, otišao je u Veliku Britaniju proučavati rad knjižnice Britanskog muzeja u Londonu, paralelno studirajući i bibliotekarstvo. Tijekom ovoga, primijetio je da se Deweyeva decimalna klasifikacija, vrlo raširena u Velikoj Britaniji, u knjižnicama upotrebljavala u izmijenjenim oblicima. Ranganathan je pomislio da mora postojati razlog zašto su knjižnice pokušavale poboljšati DDC te je zaključio da je potrebno promijeniti osnove na kojima su klasifikacije stvorene. (Žuljević 1988, 140)

Dok je razmišljao o klasifikaciji koja ne bi imala nedostatke postojećih enumerativnih klasifikacija te bi mogla lagano prihvatiti novi sadržaj, Ranganathan je prisustvovao demonstraciji dječje slagalice čiji su se dijelovi mogli kombinirati u različite oblike igračaka. Ovo ga je navelo na ideju da bi se oznake za stručne predmete "trebalo graditi spajanjem oznaka za elementarne pojmove koji su sastavni dijelovi tog predmeta". (Žuljević 1988, 140-141)

Ovime je "uvedena ideja potpune analitičko-sintetičke klasifikacije" dok su se ostale klasifikacije

oslanjale na popise "unaprijed sastavljenih skupina i podskupina". (Žuljević 1988, 141) Ranganathan je upravo na temelju ove ideje i stvorio Klasifikaciju s dvotočkom.

Danas se CC koristi uglavnom u Indiji dok ju, na primjer, u Velikoj Britaniji koristi samo jedna knjižnica. Jedan od razloga ovako slabe rasprostranjenosti je i to što je u relativno kratkom vremenskom periodu izlazilo puno novih izdanja – u trideset je godina izašlo šest različitih izdanja, nakon čega je samo šesto izdanje s dodacima ponovno izdavano tijekom narednih deset godina. Između različitih izdanja postoje velike razlike dok neki dijelovi ili nisu dovršeni do kraja ili rad na njima nije ni bio počeo, usprkos najavama. (Žuljević 1988, 151-152)

POGLAVLJE 8.2: STRUKTURA CC-A

Klasifikacija s dvotočkom dobila je ime po korištenju znaka dvotočke. Također koristi mala i velika latinična slova, arapske brojeve i grčka slova delta i sigma. Mala se slova koriste u prvoj grupi glavnih skupina, velika u trećoj a brojevi u drugoj. Također postoji i četvrta skupina gdje se i velika i mala slova, ali u zagradama. (Žuljević 1988, 141-143)

Kao što je već rečeno, u trećoj se grupi koriste velika latinična slova. Od ovoga su jedina iznimka skupine "Duhovno iskustvo i misticizam" što koristi znak delte i "Društvene nauke" što koristi znak sigme. (Žuljević 1988, 142-143)

Skupine iz prve grupe pokrivaju djela koja ili ne pripadaju ni jednoj određenoj skupini ili govore o više njih. Druga grupa pokriva predmete o znanju, knjigama i novinarstvu. Treća grupa pokriva glavne skupine koje se mogu pronaći i u drugim klasifikacijskim sustavima. Četvrta grupa sadržava novije skupine koje su razvijene iz drugih skupina. Zbog ovoga, one preuzimaju oznake tih drugih skupina te ih stavljaju u zagrade, da bi bilo jasnije kojoj grupi pripadaju. (Žuljević 1988, 141-143)

CC također koristi i pomoćne tablice, kojih isto ima četiri kao i glavnih tablica. Prve tablice pokrivaju djela kao što su bibliografije, enciklopedije i časopisi. Oznake iz ove tablice pišu se malim latiničnim slovima te djela označena njima imaju veći prioritet nego djela koja njima nisu označena – djela označena tim oznakama stavljaju se na police prije ostalih djela. Druge tablice točnije određuju o čemu knjižna jedinica govori. Ovdje se isto koriste mala latinična pisma, ali se također koriste i vezivni simboli. Treće tablice govore o vremenu dok četvrte pokrivaju geografske (npr. kontinenti i zemlje) te fizičko-geografske podjele (npr. geosfera i šuma). (Žuljević 1988, 143-144)

Gdje druge klasifikacije dijele svoje skupine na nekoliko hijerarhijskih razina, Klasifikacija s dvotočkom koristi takozvane fasete, kategorije pojmova koji opisuju knjižnu jedinicu koju se klasificira. Ima ih pet i oni su:

1. *Personality* – opisuje prirodu sadržaja, npr. vrsta biljaka za "Botaniku" i zemlja o čijoj se povijesti govori za "Povijest". Oznaka je slovo P.

2. *Matter* – govori o fizičkim materijalima i njegovim svojstvima. Oznaka je slovo M.
3. *Energy* – obuhvaća procese u kojima se troši energija, npr. metabolizam. Oznaka je slovo E.
4. *Space* – uključuje geografske pojmove, nazive kontinenata, itd. Oznaka je slovo S.
5. *Time* – sadržava nazive vremenskih pojava, npr. desetljeća. Oznaka je slovo T.

Kao što je moguće primijetiti, oznaka za svaki faset je njegovo početno slovo, veliko. Faseti se često označavaju skraćenicom PMEST koja dolazi upravo od ovih oznaka. Iz treće grupe skupina, svaka skupina ima svoj set faseta koji se na nju mogu primijeniti. Većina njih prihvaća P, E, S i T fasete, dok tek manji dio njih također prihvaća i faset M ili prihvaća samo fasete S i T ili P, S, i T. (Žuljević 1988, 145-148)

8.3: Analiza CC-a

Klasifikacija koristi veliki broj znakova, preko 60, te finalna klasifikacijska oznaka može potencijalno biti veoma dugačka, no unatoč tome većih problema u njezinom korištenju i prepoznavanju faseta nema. Same tablice također nisu dugačke te je lagano dodati novi sadržaj. (Žuljević 1988, 148-149)

Neki su fasete kritizirali, navodeći kako postoje u malom broju i da nisu dovoljno razumljive te da je klasifikacijska oznaka neekonomična i složena. Također se može kritizirati i nedovršenost nekih dijelova klasifikacije te činjenica da neki najavljeni dijelovi nisu ni započeti iako su najavljeni. (Žuljević 1988, 152)

Na kraju, Klasifikacija s dvotočkom nije se pojavila dovoljno brzo. Kad se pojavila, zapadne su knjižnice već koristile Dweyevu ili Univerzalnu decimalnu klasifikaciju te im nije bilo jednostavno prebaciti se na CC te su zbog toga jednostavno ostale na tim klasifikacijskim sustavima, iako je CC doista uveo određene novitete. Zbog toga, CC će možda od najveće koristi biti u razvoju budućih klasifikacijskih sustava. (Žuljević 1988, 152-153)

9. BIBLIOGRAFSKA KLASIFIKACIJA HENRYJA EVELYNA BLISSA

9.1 Povijest Bibliografske klasifikacije

Bibliografska klasifikacija Henryja Evelyna Blissa (*Bliss bibliographic classification*, BC) nastala je u prvoj polovini dvadesetog stoljeća te je rezultat Blissovog bibliotekarskog rada. Nakon što je diplomirao, Bliss je do svojeg umirovljenja radio u knjižnici svojeg fakulteta, gdje je honorarno radio čak i nakon umirovljenja. Tijekom cijelog tog perioda, radio je na onome što je postalo njegovom Bibliografskom klasifikacijom. (Žuljević 1988, 126)

1910. godine, u članku u časopisu *Library Journal* iznio je tezu da bi klasifikacija trebala biti organizirana na temelju organizacije koju čovjek koristi u svojim aktivnostima. Potom u knjizi

Organization of Knowledge and the System of Sciences tvrdi da klasifikacija i katalogizacija trebaju biti organizirane u skladu sa znanosti. U istoj knjizi polaže 14 principa koji će tvoriti osnove njegove buduće klasifikacije. Te principe dalje razrađuje u svojoj slijedećoj knjizi, *The Organization of Knowledge in Libraries* iz 1933. godine, a 1938. godine piše *The Theory of BC Summarized* kao dodatak djelu *Organizacija znanja u bibliotekama*, u čemu sažima teoriju svoje klasifikacije. (Žuljević 1988, 126-127)

Sam sustav razvija za vrijeme svojeg rada u fakultetskoj knjižnici. Od 1902. do 1912. godine stvara njezine temelje nakon čega ju proširuje te prvi puta objavljuje 1935. a drugi puta slijedeće godine. Potpuno izdanje objavljuje tijekom 1940-tih godina. Drugo izdanje izlazi 1975. godine pod upravljačkom palicom J. Millsa, nakon Blissove smrti 1955. godine. U drugom izdanju, struktura je ostala nepromijenjena ali su izvršene temeljne promjene u detaljima unutar skupina i faseta. Daljnje se promjene objavljuju u biltenu klasifikacije koji izlazi na godišnjoj bazi a čije izdavanje nakon Blissove smrti preuzima Američko bibliografsko udruženje. (Žuljević 1988, 127-129)

BC se pojavio prekasno. U trenutku izdavanja, američke su knjižnice već uvelike koristile Deweyevu decimalnu klasifikaciju i Klasifikaciju Kongresne knjižnice te nisu imali potrebe reklasificirati svoje fondove u BC. (Žuljević 1988, 129-130)

9.2 Struktura BC-a

Blissova se klasifikacija temelji na pet glavnih principa (suglasje, smještaj, alternativni smještaj, označavanje i maksimalna efikasnost sheme) te Blissovom mišljenju da klasifikacija treba biti u skladu sa znanosti i znanstvenim mišljenjem. Glavni dio klasifikacije počinje s devet skupina, označenima brojevima od 1 do 9, koje se odnose na vrste općeg materijala, npr. priručnici, periodika te stare i rijetke knjige. Nakon njih slijede skupine kojih ima 21, koje su označene velikim latiničnim slovima i koje opisuju glavni predmet knjižne građe. (Žuljević 1988, 130-133)

Bliss je u BC uveo podređenost posebnog općem i koordinaciju grupa iste vrste, zbog čega je smatrao da je postigao gradaciju po specijalnosti. U ime podređenosti, svaka je tema podređena nekoj općoj temi koja je pak podređena nekoj još općijoj. (Žuljević 1988, 133)

Kako je primijetio da je neke predmete moguće staviti na više mjesta, Bliss je u BC uveo koncept alternativnog smještaja. Tako na primjer, bibliografija može spasti pod bibliotekarstvo, pod obrazovanje te pod opći materijal. Sam je Bliss upozorio da bi se u ovakvim situacijama knjižnice trebale dosljedno pridržavati svojih prijašnjih odluka te isti materijal ne razdvajati zbog ovoga na različita mjesta. (Žuljević 1988, 132, 134-135)

BC sadrži četiri pomoćne tablice. Prve tablice, označene brojem, prikazuju podjelu po obliku. Na primjer, rječnik botanike bio bi označen s F1 dok bi enciklopedija botanike bila označena s F2. Tablice 2 koriste mala slova kao oznake i označuju mjesta. Ne primjenjuju se u skupinama koje već

sadrže oznake za mjesto. Treće tablice označuju jezike i za oznaku koriste velika slova. Na kraju, četvrte tablice označuju vrijeme te i one koriste velika slova. Kao i s tablicama 2, ni tablice 4 se ne upotrebljavaju s onim skupinama koje u sebi već sadrže podatak o vremenu. Za neke skupine postoje posebne pomoćne tablice koje se koriste samo za njih. (Žuljević 1988, 138-139)

BC također ima i kazalo. Ono je objavljeno kao četvrti dio 1953. godine te sadrži 45.000 predmetnih odrednica poredanih abecednim redom. (Žuljević 1988, 139)

9.3 Analiza BC-a

Jedna od glavnih niti vodilja kojima se Bliss vodio prilikom stvaranja Bibliografske klasifikacije je to da klasifikacijski sustav mora biti u skladu sa znanošću. Dijelom je u tome uspio, no kako su neki kritičari rekli, ovdje je problem u tome što se znanstvena mišljenja brzo i dinamično mijenjaju. (Žuljević 1988, 131) Zbog ovoga se može dogoditi da BC ne može uvijek ažurirano pratiti sve promjene, čak i ako za to postoji trud.

Upotreba alternativnog smještaja može dovesti do problema u komunikaciji između knjižnica – čak i ako knjižnica ostane dosljedna svojim prijašnjim odlukama, problem u komunikaciji se može dogoditi ako je druga knjižnica donijela drugačiju odluku u vezi toga kako klasificirati istu knjigu koja se može klasificirati unutar različitih skupina. (Žuljević 1988, 135)

BC veliki naglasak stavlja na opći materijal. Taj je materijal u većini knjižnica mali te je u BC za ovo razrađen predetaljno i stoga neekonomično. (Žuljević 1988, 138)

Jedan manji problem, koji zapravo nema mnogo utjecaja na opći dojam, je to što je skupina za religiju iz nekog razloga postavljena između skupina za antropologiju i primijenjene društvene znanosti. (Žuljević 1988, 134)

Na kraju, glavni je problem BC-a u tome što se, kao i Klasifikacija s dvotočkom, pojavio prekasno da bi bio šire prihvaćen i imao značajniji utjecaj. (Žuljević 1988, 140)

10. BIBLIOTEČNO-BIBLIOGRAFSKA KLASIFIKACIJA

10.1 Povijest Bibliotečno-bibliografske klasifikacije

Bibliotečno-bibliografska klasifikacija (BBK) nastala je u Sovjetskom savezu tijekom četrdesetih i pedesetih godina 20. stoljeća. Njezino je objavljivanje započelo 1960. godine dok je rad na tablicama trajao do 1968. godine. Ukupno je izašlo dvadeset pet svezaka. (Žuljević 1988, 153-155)

Početkom stoljeća, u Sovjetskom se savezu koristila Univerzalna decimalna klasifikacija. Prvih 15 godina, knjižnice su same odlučivale koristiti UDK no na temelju Lenjinove preporuke iz 1918. godine, korištenje istog postaje zakonski obvezno 1921. (Žuljević 1988, 153)

Tadašnja situacija u Rusiji zahtijevala je uvođenje novih pojmova što je dovelo do sovjetskih inačica UDK-a, od kojih su najpoznatije bili napravili Dobrižinski, Rusinov i Tropovski. Problem s

tim inačicama je bilo to što rad na njima nije davao rezultata te su se sve dalje udaljavale od originalnog oblika UDK-a. Tridesetih se godina pojavila ideja da se izradi potpuno nova klasifikacija, što je proces koji je započeo nakon Drugog svjetskog rata. 1945. godine počela je izrada BBK-a, s time da je kao osnova poslužila klasifikacija knjižnice "V. I. Lenjin". Izdavanje BBK-a započelo je 1960. godine te je trajalo skoro do kraja desetljeća. (Žuljević 1988, 153-154)

10.2 Struktura BBK-a

Bibliotečno-bibliografska klasifikacija sastoji se od dvadeset jedne glavne skupine koje su označene ćiriličnim slovima. Unutar njih nalaze se potpodjele koje su označene decimalnim brojevima. Na određenim se mjestima također koriste i latinična slova te određeni znakovi. (Žuljević 1988, 156-157)

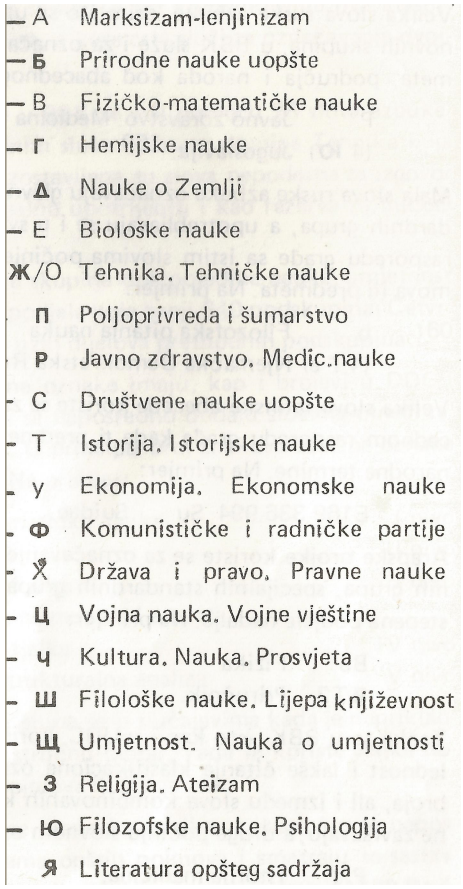
Kako je stvoren u Sovjetskom savezu, BBK je prilagođen marksizmu-lenjinizmu, komunizmu te samom SSSR-u. Ovo se vidi već na prvoj razini podjele gdje su neke od klasifikacijskih skupina "Marksizam-lenjinizam", "Povijest SSSR-a", "Povijest drugih zemalja osim SSSR-a" te "Komunističke i radničke partije". Na prvoj se razini također umjesto individualnih znanosti, kao kod ostalih klasifikacija, nalaze skupine znanosti. (Žuljević 1988, 154-155)

U prirodnim znanostima, potpodjele teku od nežive prema živoj prirodi, društvene su znanosti poredane u skladu s marksizam-lenjinizmom a za granične se znanosti koriste alternativna mjesta i samostalna mjesta te uvjetno smještanje unutar jedne skupine znanosti. (Žuljević 1988, 156)

Kao što je već rečeno, BBK koristi rusku ćiriličnu abecedu, arapske brojeve, latinična slova i neke znakove. Velika se ćirilična slova koriste za osnovne skupine te neke pojmove kod rasporednog slaganja građe dok se mala koriste za glavne grupe u njihovim tablicama. Abecedni se raspored upotrebljava kada se više nije moguće oslanjati na daljnju stručnu podjelu. Latinična se slova koriste za označavanje predmeta po abecedi. Brojevi se koriste za označivanje skupina na drugom stupnju te se u decimalnom obliku stavljaju iza slova. Znakovi imaju svoje zasebne funkcije. (Žuljević 1988, 157-159)

U BBK postoje četiri razine podjele. Na prvoj se nalazi 21 glavna skupina. Na drugoj su 153 uže skupine. Treća skupina sadržava 640 podskupina. (Žuljević 1988, 159)

BBK koristi pomoćne tablice. Postoje tablice za opće standardne grupe koje se koriste u svim skupinama klasifikacije, tablice za standardne teritorijalne grupe koje se uglavnom ne tiću antičkih država nego samo država koje su postojale u doba SSSR-a, tablice za planove rasporeda koji govore o rasporedu koji se treba koristiti kod sličnih znanosti i grana znanja te tablice posebnih standardnih grupa. (Žuljević 1988, 160-162)

Slika 5: Dvadeset jedna glavna skupina BBK klasifikacije (Žuljević 1988, 157)

10.3: Analiza BBK-a

Bibliotečno-bibliografska klasifikacija nastala je u Sovjetskom savezu te je stoga prilagođena marksizmu-lenjinizmu te komunizmu. (Žuljević 1988, 153, 155) Ovo može biti dobro za knjižnice koje se svojevoljno žele fokusirati na te teme, ali nije dobro za one knjižnice koje bi trebale biti ili općenitije ili fokusiranije na druge teme i predmete.

BBK također sadrži manu sličnu onoj koja je prisutna u Klasifikaciji Kongresne knjižnice – povijest je podijeljena na skupinu koja govori o povijesti Sovjetskog saveza te skupinu koja govori o povijesti svih ostalih zemalja. Ovo KBK čini potencijalno neprikladnim za korištenje van SSSR-a. (Žuljević 1988, 154-155)

ZAKLJUČAK

Na početku ovog rada je bilo rečeno da knjižni klasifikacijski sustavi moraju klasificirati po sadržaju knjiga da budu od koristi. Današnji klasifikacijski sustavi, koji se uvelike baziraju na klasifikaciji znanosti, zadovoljavaju ovaj uvjet. Kao što se može vidjeti iz poglavlja koji iznose analize tih sustava, oni knjige klasificiraju po glavnim znanstvenim poljima (kao što su matematika, fizika i geografija) te veću preciznost postižu daljnjim klasificiranjem po individualnim granama tih

polja. Rezultat je taj da se knjige klasificiraju relativno precizno i da je krajnjim korisnicima omogućeno relativno jednostavno pronalaženje knjiga točno određene tematike.

Primjetna je dominacija Deweyeve i Univerzalne decimalne klasifikacije. Kasniji klasifikacijski sustavi, kao što su Klasifikacija s dvotočkom i Blissova Bibliografska klasifikacija, pojavili su se prekasno te knjižnicama nije bilo pogodno reklasificirati njihove knjižne fondove, pogotovo ako bi procijenili da te novije klasifikacije nisu mnogo bolje od onih koje one već koriste. Posebno je važna Deweyeva decimalna klasifikacija, koja je često uzimana kao osnova za kasnije klasifikacijske sustave.

Tijekom analize moguće je primijetiti da različite klasifikacije pate od par istih problema. Na primjer, veliki broj prikazanih sustava favorizira određena geografska područja. Umjesto da prikazuju cijeli svijet na jednaki način, oni favoritiziraju Europu i Ameriku, neki od njih i kršćanstvo, dok je ostatak svijeta sveden na nekakve općenite, zajedničke skupine. Ovo čini te sustave prikladnima samo za korištenje u zapadnom svijetu, dok za ostatak svijeta preostaju ostali sustavi. Ipak, drugi prikazani sustavi nemaju favorita te sve dijelove svijeta i kulture tretiraju na više-manje jednak način, što njih čini prikladnijima za globalno korištenje.

Potencijalni drugi problem koji dijele je vezan uz klasifikaciju književnosti. Ona je u svim prikazanim sustavima podijeljena po geografsko-društvenim granicama umjesto po žanrovima, npr. europska književnost, francuska književnost, ruska književnost, itd. U kontekstu klasificiranja po podijeli znanosti, ovakav način klasificiranja ima smisla jer se proučavanje književnosti doista i dijeli na takav način zbog povijesnih i kulturnih razlika. Na primjer, europska književnost ne može biti promatrana na isti način kao azijska jer su se one razvijale na različite načine.

Ovo je problem za većinu krajnjih korisnika jer oni prilikom pregledavanja polica s fikcijom uglavnom ne promatraju knjige kao dijelove nekih književnosti nego kao pripadnike žanrova. Ako korisnik knjižnice želi pregledati koje knjige npr. fantastike ta knjižnica ima, njemu bi lakše bilo da su knjige klasificiranje i složene po žanrovima, u kojem bi se slučaju sva fantastika nalazila na jednoj polici, umjesto da su složene po zemljama u kojima su napisane, gdje će se knjige fantastike onda nalaziti na nekoliko različitih polica.

Knjižnice ovaj problem mogu riješiti tako da će književnost doista i slagati po žanrovima, ali ovo donosi novi problem u tome što time krše pravila klasifikacijskog sustava koji su usvojile. Potencijalno drugo rješenje je stvaranje novog klasifikacijskog sustava, ali on bi imao taj problem da potencijalno krši pravilo klasificiranja knjiga na isključivo znanstveni način uvođenjem potencijalno proizvoljne podijele knjiga.

Prikazani klasifikacijski sustavi imaju određene mane, ali one su dovoljno male da ne budu veliki problem za korištenje te da ne nagrđuju prednosti tih sustava. Bez tih klasifikacija, danas bi bilo nemoguće efikasno koristiti knjižne fondove koji kod većih knjižnica mogu biti uistinu veliki i

nepregledni. Oni pružaju određeni stupanj standardizacije te bi bez njih svaka knjižnica, i javna i privatna, morala stvarati svoju klasifikaciju, što bi stvaralo kaos kod ljudi koji se koriste s nekoliko različitih knjižnica.

Moderne su knjižne klasifikacije nezamjenjive te su jedne od onih stvari na koje se svaka knjižnica mora obavezno oslanjati radi svojih korisnika.

LITERATURA

1. Anić, Vladimir, Ivo Goldstein. 2002. Rječnik stranih riječi. Zagreb: Novi liber.
2. Batley, Sue. 2005. Classification in theory and practice. Oxford, New Hampshire: Chandos Publishing.
3. Dahl, Svend. 1979. Povijest knjige. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo.
4. Hessel, Alfred. 1977. Povijest knjižnica: Pregled od njihovih početaka do današnjih dana. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo.
5. Jojić, Ljiljana. 2015. Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika. Zagreb: Školska knjiga.
6. Leščić, Jelica, Jadranka Lasić-Lazić. 2003. Univerzalna decimalna klasifikacija: Hrvatsko džepno izdanje. Zagreb: Dominović.
7. Pelc, Milan. 2002. Pismo-knjiga-slika Uvod u povijest informacijske kulture. Zagreb: Golden marketing.
8. Svenonius, Elaine. 2005. Intelektualne osnove organizacije informacija. Lokve: Naklada Benja.
9. Vujić, Antun. 2006. Enciklopedija opća i nacionalna u 20 knjiga: XI. knjiga: Ki-Ku. Zagreb: Proleksis d.o.o., Večernji list.
10. Žuljević, Emir. 1988. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo: Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine.